

ՇԱՅԻՎ

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

17^{րդ} ՏԱՐԻ.—ԹԻԻ 24. (564)

22 ՄԱՅԻՍ 1904

ՑՈՒՑԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

Մէն անդամ որ փափաքը կ'ունենամ մեր բարքերուն մէկ հատուա-
ծակողմը մատնանշելու, երկու որոշ պատակարարք են որոնք միտքս
կը զբաղեցնեն. անոնք որ պարզ ընթերցողներն են եւ անոնք՝ որոնք
ընթերցող-քննադատողները, խմբակիր կ'ընտրուենք։ Պարզ ըն-
թերցողները շատ ամուսնաւոր արարածներ են մեր մէջ, «քերանին ազ զիր եւ մօրթէ»,
ինչպէս կ'ըսէ առածը։ Իր մէկ սովորութիւնը պոկեա թէ պարտաւա, շատ չաղ-
դուիր, նոյն իսկ կարելի է ըսել թէ անտարբեր է. արդէն համոզու՞մ չունի որ որոշ
կարծիք ալ ունենայ։ Աւագի վրայ շինուած իր կարծիքները միշտ փոփոխման են-
թակայ են, օրուան տարափոխիկ միջոցներ համեմատ։ Պարզ ընթերցողներու այս
դասակարգին քով, զոր մարդ աւամայ կ'ընդունի, կայ անդին անհանդուրժելի դա-
սակարգը ընթերցող-քննադատողներուն, որ իր խմբակիր իր արժանիքի ցոյց տալու
համար, ամէն օր անվրէպ պարզ խօսքեր կ'ընէ։ Ես այդ պարզ խօսքերուն ընթերց-
մամբ կամ ջրհեղեղին մտածած եմ, երբ այնքան պարզ սկիզբէն տակաւին մարդիկ
եւ կամ տպաւորութիւնը ունեցած եմ գոնուելու տղոց հետ, որոնց հետ կ'ընար, ինք-
զինքդ հասկցնելու համար ազ ստորէն ամէն բանի վրայ խօսիլ։ «Ուղտափուշերու»
պարսպան (տես Ծաղիկ, թիւ 19) ապացոյց մըն է ըսածիս։ Ես ինչ ըսած էի եւ ինչ
հասկցած էին երանելի պարզ խօսքեր ընտրողները։ Երբ այնքան պէտքը կայ մտացի
ու փորձառու խօսքեր խելու, որքան տաժանելի բան է ամէն օր պարզարեւութիւն-
ներ կարդալու դատապարտուած ըլլալը։ Այդ պարզ խօսքերը, բոտ կարդ մը մարդոց
բացատրութեան, եթէ «կարկանդակ ու սեր ալ ըլլան», ամէն օր չեն ուտուիր, հէ՛յ
դուք որ պարզ խօսքեր կ'ընէք ամէն օր։

Արդ, քանի որ իմ նպատակս բնաւ պարզ խօսքեր ընտրողներուն խօսիլ չէ, ես կը
բաւականանամ այն ընթերցողներով, որոնք զրուածքի մը ներքինը կ'առնեն աւելի,
եւ անոր առթած թելադրութիւններէն կ'ուզեն օգտուիլ։

Այսօր, նորէն կ'ուզեմ այս վերջիններուն խօսիլ եւ ըսել թէ ցոյց տալու իմ մեր
բարքերուն մէջ շատ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ։ Եւ երբոր համարքի մը բարքերը
տակաւ ցուցամուտութեամբ յատկանշուելու վրայ են, կատարեալ մատահոթեամբ կ'ը-
նանք ըսել թէ այդ համայնքին բարեշրջումը կանոնաւոր, բնական ընթացքի մէջ չէ,
այդ համայնքը ապաստանու վրայ է։

Այս մասին օրինակներ չեն պակսիր մեր կեանքի ամէն կողմերէն :

Ընտանիքը ամէն երկրի մէջ, փորձաքարն է բարոյական այն վիճակին ուր ընկերութիւն կը գտնուի : Մեր ընտանեկան բարքերուն մէջ ցուցամոլութիւնը հետզհետէ միշտ աւելի կը զգացնէ ինքզինքը : Ասոր ապացոյց նախ մեր տուններուն ներքին կա-
հաւորումն է : Անրկա ընաւ զուգահեռաբար չընթանար տանտիրոջ կարողութեան հետ : Շատ քիչ զիրակեաց ընտանիքներ կան որոնք բացի հիւրանոց-սալօնէն, իրենց ըն-
տանեկան յարկը օժտած ըլլան հաճելի ու հանգստաւէտ կահաւորումով, որովհետեւ
ատիկա ուրիշը չպիտի տեսնէր : Ինչո՞ւ նկատելի գումարներ ծախսել բաներու համար,
զորս առիթը չպիտի ունենան ուրիշներու ցոյց տալու :

Նմանապէս ընտանիքի մայրեր կան որ նախամեծար կը համարին միշտ իրենց տը-
ղաքը շատ զարգարուն կերպով հագուեցնելու, քան թէ կատարեալ առողջ սնունդ
մը տալու անոնց : Ծիշդ միեւնոյն ցուցամոլութեան հետեւանքով է որ ծնողքներ օրի-
նակի համար իրենց աղջիկներուն դաշնակ եւ օտար լեզուներ ուսուցանել կուտան,
փոխանակ փափաքելու որ անոնք, թէեւ զուրկ արտաքին սեթեւեթէ, սակայն շատ
բանաւոր թէ՛ սրտի եւ թէ՛ մտքի դաստիարակութիւն մը առնեն :

Ինչ յատկանիշ որ տիրական է ընտանիքի մը մէջ, նոյնը միշտ մեծ համեմատու-
թիւններ կ'առնէ աշխարհի մէջ ալ : Հոն ալ կը տեսնենք որ, օրինակի համար, մարդիկ
յաջողելու համար ոչ թէ ճշմարիտ արժանիքներու տիրանալու ջանք կ'ընեն, այլ տե-
սակ մը ցուցամոլութեամբ իրենց քիչը շատ ցոյց կուտան : Եւ որպէս զի յաջողին ա-
սոր մէջ, ինչ միջոցներու չեն դիմեր : Ուրիշներ կը շողքորթեն, քծինք կ'ընեն անոնց,
առիթ կը ստեղծեն ընկերութեան մը մէջ իրենց գիտցածը զուրս թափելու համար :
Մեր մէջ չեն պակսիր իբրեւ թէ մասնագէտներ, որոնք նոյն իսկ աշխարհիկ հաւաք-
մանց պահուն, իրենց մասնադիտութեան մանրամասնութիւններով կը փորձեն ամէնքը
ապշեցնել : Քանիներ կան, որոնք մեթոտ մը կարգացած ըլլալով ֆրանսերէն, Անգլիե-
րէն կամ ուրիշ օտար լեզուներ գիտցած ըլլալին կը հաստատեն : Ասոնք ինքնին շատ
փոքր բաներ են, բայց երբոր ընկերութեան մը մեծամասնութեան կողմէ է որ ի գործ
կը դրուին, անոնք կը սկսին իրենց կշիռը ունենալ այդ ընկերութեան նկարագրին
մէջ : Ինչո՞ւ անկլո-սաքսօն ընկերութիւնները մեզի օրինակ չառնենք, անոնք պար-
զապէս կը սոսկան ցուցամոլ ըլլալէ : Սկզբնապէս մը, նոյն իսկ անկենդադագէտ կը հա-
մարի, եթէ մէկը, առանց անհրաժեշտ հարկ մը ներկայացած ըլլալուն, փորձէ իր գիտ-
ցածները ցոյց տալ : Մեր կիներուն, քոյրերուն, ծանրաբեռն ու սրտոտ արգելադրոյն
ալ շատ ուժով ապացոյց մըն է ցուցամոլութեան՝ մեր մէջ տարածուած ըլլալուն :

Մեր ընկերային-բարոյական արարքներուն մէջ, ցուցամոլութիւնը ջիղն է ամե-
նայնի : Բարերարութիւնը մեր մէջ ամենէն աւելի փոզն ու թմրուկէն կ'ախորժի :
Ինչո՞ւ համար Ամերիկացի օրիորդ մը, միւս Ագոք, Բուլարդ Գուլէնի նոր ու հազար
մասը կը կառուցանէ, եւ երբ կ'ուզեն այդ շէնքին իր անունը տալ, ան կը մերժէ
խնդրելով անուանել զայն Թեոտարոս Հոլ, քանի որ Աստուծոյ տոնքովն էր որ ինքը
այդ շէնքը շինեց, մինչդեռ մեր մէջը նարեկեան վարժարանը նորոգուելով էսպեան
վարժարան կ'ըլլայ :

Կարծեմ պէտք չկայ երկարելու շարքը օրինակներուն, որոնք անյեղիօրէն կը հաս-
տատեն թէ ցուցամոլութիւնը մեր բարուցը մէջ ամէն կողմ տարածուած է համաճա-
րակի մը սաստկութեամբ :

Դիտեմ թէ ուրիշներու հաճելի դեր մը չէ իմս, որով կ'ուզեմ դիտուած աննպաստ
վիճակներէ հետեւութիւններ հանել, որոնք նոյնքան աննպաստ պէտք է ըլլան ենթա-
կաներուն համար : Ինչ ընենք սակայն, ամէն ոք հարկ է ընդունի իրեն ինկած բաժինը :
Ինծի տրուած չէ ուրիշներուն տկար կողմերը շահագործել, համակիրներուս չըջանակը

վարժուհին. — . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — Ինձի նայէ՛, հանդիստ ես գոնէ, լակոտները շատ նեղութիւն կուտան կոր, ի՞նչ ալ շփացած են:

Վարժուհին. — Ոչ ալ այնքան, լաւ կրթուած տղաք են:

Տիկին Զեփիւռեան. — Հըմ, իմ աղջկանս չեն հաւնիր, զիտե՞ս, ինքղինքին մեծէն կը ծախեն:

Տիկին Զեփիւռեան ինքզինքէն կ'ելլէ և շատ մը հայհոյութիւններ կը համեմեն իր խօսքերը:

Վարժուհին. — Ներեցէ՛ք Տիկին, բնաւ ժամանակ չունիմ, կը խնդրեմ որ . . .

(Դուռը կը զարնուի. Տիկին Զեփիւռեան բնագլխան շարժում մը կ'ընէ դէպ ի դուռը, յետոյ կը կենայ):

Տիկին Զեփիւռեան. — Դիտե՛ս աղէկ effet չընե՛ր ես բանամ նէ գուռը, Բարիկի մէջ տասնէ է, զեռ կը սորվիս:

Սպասուհին կ'ուշանայ. Տիկին Զեփիւռեան անհամբերութեան շարժումներ կ'ընէ վերջապէս չղիմանալով դէպ ի դուռը կը վազէ. կիսաբաց դուռէն երիտասարդ մը կ'երեւայ բարձրահասակ և չափազանց թխտոյն, իր սև հագուստներուն և զիտուն մէջ կեղծ օձիքի բարձրադիր ճերմակութիւնը միայն կը տեսնուի պահ մը. Տիկին Զեփիւռեան հետաքրքրութենէն դուռը մօտ գտնուող վարագոյր մը կը բանայ լուստորեւը համար և երիտասարդը նոյն միջոցին առիճէն օդուտ քաղելով ներս կը մտնայ. պահ մը կ'ընկրկի Տիկին Զեփիւռեանի տարապայման տղեղութեան առաջը, բայց ինքզինքը կը գտնայ և կը հարցնէ Ֆրանսեզէն:

Երիտասարդը. — Տիկին Զեփիւռեան կրնա՞մ տեսնալ:

Տիկին Զեփիւռեան. — Եկ'ա՛ր, ի՞նչ կ'ուզես:

(Սալոն կը մտնան, երիտասարդը վայրկեան մը յուսաբեկ շուրջը կը նայի, իր արտայայտութենէն կը զուշակուի սա խօսքերը. զէ՛ր գործ.) Տիկին Զեփիւռեան ձեռքերը կը շփէ եւ երբեմն լեզուն, սուր և մանիշակագոյնի գացող լեզուն շրթունքին վրայ կուգայ և արագօրէն ներս կը քաշուի:

Երիտասարդը. — Տիկին . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — Դուռն որի՞ն տղան ես . . .

Երիտասարդը. — Տիկին . . . ես Պօլսոյ մէջ բժշկութեան հետեւած եւ հոս եկած եմ քանի ամիսէ ի վեր զայն կատարելագործելու համար:

(Տիկին Զեփիւռեանի յոնքերը կը պոստին վայրկեան մը. բայց մէկէն դէմքը կը պայծառանայ):

Տիկին Զեփիւռեան. — Դուք ո՞ր թաղը կը բնակէիք:

Երիտասարդը. — (Միտ կ'առնէ եւ ընտանեւսը կ'ըսէ, ցուցամատը կեղծ օձիքին եւ վզին մէջ մտցնելով անոր կաբժրութենէն մօրթը վայրկեան մը պաշտպանելու համար) Մենք Դուս-Դալուցի ենք, հայրս . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — (յուսախաբ) Օրթագիւղ չէի՞ր երթար բնաւ:

Երիտասարդը. — (Կացուցութիւնը հասկնալով) Հապա՛, ամէն օր գրեթէ հոն էի . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — Ըսել է տեղեկութիւն ունիս աղջկան խնդրէն:

Երիտասարդը. — Ո՞ր աղջկան:

Տիկին Զեփիւռեան. — Տա՛, Դրիգորեաններուն:

Խօսակցութիւնը կը դառնայ աղջկան մը շուրջը որ պիտի ամուսնանայ եղբր, և ինչ վարժուհին մեղամղձոտ և տխուր կը սպասէ, թեւերը կախ, nostalgie կայ աչքերուն մէջ. երիտասարդը խօսակցութեան միջոցին միշտ կը ձգտի իր սեւեռուն գաղափարին, վերջապէս հոն կը յանգի:

Երիտասարդը. — Տիկին, ձեզի համար ըսին որ շատ բարեսիրտ, շատ առատաձեռն էք, թէ Բարիկի շատ մը կարօտ ուսանողները ձեր շնորհիւր կ'ապրին, կը խնդրեմ, կը պաղատեմ որ ինձի ալ չմերժէք . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — (որ պահ մը չողոքորթիչ խօսքերէն ուռած է, վերջին բառերուն տեղէն կը ցատկէ.) Տէ՛ր ողորմեա՛, սա քանի՞ մէկին է, բարա չունիք նէ հէքիմ մըլլաք, մեր վզին պա՞րաքն է ձեզի ամուսական կապելլի:

Երիտասարդը. — Ոտքդ պազնեմ . . .

Տիկին Զեփիւռեան. — Պարապ խօքե՛ր, քեզի պէս ուսանողներ շատ եկան գացին. ալ միշտեւ վիզս է (քիչ մը թուլցած) Տղաս բան մը չեմ կրնար ընել:

Երիտասարդը.—Մ'ըսէ՞ք, յոյսս ձեր վրայ դրած էի . . .
Տիկին Զեփիլուեան.—Աժա ինչո՞ւ յոյսդ վրաս դրած էիր, թօհաֆ, քեզի լո՞ւր ղըր-
կեցի որ Բարիզ գաս :

Երիտասարդը.—Ոչ անշուշտ, բայց ձեր եւ ձեզի պէս հարուստ եւ բարեօրոտ ան-
ձերու համբար լսելով . . .

Տիկին Զեփիլուեան.—Պօշ բան կ'ընէ՞ք կոր, կը հասկնա՞ք, հոս անանկ բարա տուող
չկայ, ձեզի ո՞վ է նէ սխալ լուրեր տուեր է. (վարժուհիին դառնալով) հասնողը ա-
սանկ կ'ըսէ աղջիկ, դուն ալ իմացած էիր որ կեցած տեղերնին ամէնուն ստակ կու-
տան Բարիզի մէջ . . .

Վարժուհին.—(նեղացած) Կը խնդրեմ Տիկին, վայրկեան մը մտիկ բրէ՞ք ինծի երթամ...

Տիկին Զեփիլուեան.—(որ անսպասկաօրէն կը խեղաթիւրէ) Դժուր ալ կը խնդրես,
տահա ո՞վ կայ նայինք ասոր վերջը, գործերնիս կարգին է շտակը . . .

Վարժուհին.—Բայց Տիկին . . .

Տիկին Զեփիլուեան.—Բայցը մայրը չգիտեմ, տա ամէն օր է, դիմանալիք բան չէ:
Երիտասարդը վարժուհիին անձին մէջ վիճակակից մը գտնել կը կարծէ և ի զուր ժպիտներ կ'ուղղէ անոր
հասցէին, բայց մէկ և միւս կողմէն հարահատ վերջին միջոցներուն կը դիմէ:

Երիտասարդը.—(Ոտքի ելնելով եւ որոշապէս խօսելով) Հիմակ տեսէ՞ք Տիկին, եթէ
դու ք ինծի օգնութեան չհասնիք անօթի պ'տի մեռնիմ, կ'ուզէ՞ք որ ըլլայ այս բանը,
ո՛չ, այնպէս չէ՞, ձեզի պէս բարեսիրտ տիկին մը չպիտի ուզէր որ իր դուռը զարնողը
պարապ հանէր. չէ՞:

Տիկին Զեփիլուեան.—Պարապ խօսքե՛ր:

Երիտասարդը.—Կը պաղատիմ . . . ձեր պաշտպանեալը պիտի ըլլամ:

Տիկին Զեփիլուեան.—Այ ի՛նչ, սա հասակիդ նաւէ, այդ պօյը պաշտպանեալ կ'ըլլայ:

Երիտասարդը.—Կը պաղատիմ . . . զիս յետին թշուառութենէ պիտի ազատէ՞ք, ո՞վ
գիտէ թերեւս այս քաղաքին մէջ յիմարտիւն մը բնեմ առանց ձեր նեցուկին . . .

Տիկին Զեփիլուեան.—(Մէկէն ի մէկ դիտուելով) ա՛հ իրաւ ես, ի՛նչ դժոխք, ի՛նչ-
պէս կ'ապրինք կոր հոս, Աստուած իմ ամէն անգամ որ դուրս ելլեմ, ազօթք կ'ընեմ
որ առանց փորձանքի տուն դառնամ, չար մէկը դիմացս չելլա՞յ, մանաւանդ կ'ինքրու
համար խնդիր բոլորովին տարրեր է՞, չէ՞ք գիտեր . . .

Այս անգամ վարժուհին և երիտասարդը իրարու կը ժպտին, մինչ Տիկին Զեփիլուեան խանդավառած կը
պատմէ իր անձին եղած հետապնդումներէն մէկ քանին և կ'եզրակացնէ:

Տիկին Զեփիլուեան.—Ասոր համար շատ դուրս ելնել չեմ ուզեր:

(Երիտասարդը ճարտարութեամբ խնդիր իր վրայ կը բերէ):

Երիտասարդը.—Կը տեսնէ՞ք, ա՛հ ի՞նչ տեսնէ՞ք Տիկին որ անկարող էք ինծի պէս
միշակ մնացած երիտասարդ մը մերժելու . . .

Տիկին Զեփիլուեան.—(Պահ մը սեւեռուն աչքերով կը նայի, յետոյ կը մըմնջէ) բան
մը կ'ընենք:

Երիտասարդը.—(Լուսաւորուած) Ահ Տիկին, ինչպէս երախտապարտութիւնս յայտ-
նեմ:

Տիկին Զեփիլուեան.—(Քսակը կը քանայ եւ հանգիստօր ձեռով մը 5 ֆրանքնոց մը
կը կարկառէ երիտասարդին ու վարժուհիին դառնալով):

—Ի՛նչ բնենք, վերջապէս սրտերնիս չըլլար, աս ի՛նչ խեղճութիւն է, մարդ կը դի-
մանայ, անոնք ալ մեղմէ զօտ ո՞վ ունին, հէ՛, հոս օտար տեղ են գտնուեր նէ որի՞
դիմեն, մենք չհասնինք նէ ով հասնի իրենց:

Երիտասարդը յուսախաբուածէն շուարած կը մնայ հինգ ֆրանքնոցը ձեռքը, յետոյ ինքզինքին զալով
կ'անապարդջուրս ելնել. Տիկին Զեփիլուեան ուր կը շոյէ և ընտանեմեամբ:

Տիկին Զեփիլուեան.—Մի յուսահատիր տղաս, ամէն բան մարդոց համար է, տահա
ազօթք բրէ՞ք որ Աստուած ձեզի տայ մենք ալ ձեզի հոգանք (մեկնելու պահուն) ին-
ծի նայէ, Օրթագի, զի ազգականներու գրեւս նէ ան խնդիր հասկցիր . . .

Դուռը արմուկով կը զոցուի և Տիկին Զեփիլուեան վարժուհիին կը խօսի երկար ատեն լալագին ձայնով,
բարեգործութեան, իր ըրած զոհողութիւններուն, տուած դրամներուն վրայ մինչեւ որ զլիարկները միտքը կ'իյ-
նան:

ԿԸ ՄՅՆԷ ԱՐԵՐՆ Ի ՄԱՅՐ

Ն Ի Գ Ի Թ Ի Ն

Կը մտնե արեւն ի մայր
Եւ ծիրանի ծովն վառի.
Իբրեւ բազե սրաւփար
Նաւն աշեաց մեջ կը սահի:

Շողայ հոսանք հեռը նաւին,
Առագաստներ մըռընջեն.
Ահեղ, անշափ ծով չորս դին,
Ծովն ու երկինք խառնուին:

Երագելով՝ նաւասին
Անփոյթ, ուրախ երգն երգե,
Իսկ սեւ ամպը հարաւեւ
Իբրեւ հնոցե ծուխ ծագե:

Ահա մրրիկ . . . ծովն հեծե,
Լըռե անհոգ ձայնն երգչին
Եւ իր կրակոս աշերեւ
Ոյժ եւ կորով կը ժայթփին:

Ահա այսեղ կը ճանչնամ
Ըզմարդն՝ ընդդէմ գոռ աշեաց
Եւ երջանիկ գիւ կը զգամ
Որ ես աչ եմ մարդ ծընած:

Թարգմ. Ռուսերէնէ Զ. Պ.

ԻՐԻՎՈՐԱՆ ՂՕՂԱՆՁՆԵՐԸ

ԵՂՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՃԵԱՆ

Ղօղանջներուն
Հեւիք քրքուն
Թարսեւ,
Շրջապատե
Հոգիս, գրեթե
Խօշ մեկ դեւ . . .

Մեղունե՛ր եմ
Որ յամբօրեւ
Կուտան խայթ,
Բզզիւններ կա՛ն
Իմ հոսքեան
Խորն անյայտ . . . :

Ա՛հ, չքապտող,
Խորհրդասօղ
Բզզիւններ
Որ նուաղում
Մ՛հիւսեւն տեսում՝
Սիրսս ի վեր.

Եւ քեզադրեւ
Նուրբ բան մ՛իւրեւ
Վե՛ր այնքան,
— Անհունութիւն .
Որ ձեւն ու գոյն
Կը մխամ . . . :

ՄԻԱՄԻՏԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ՍԻՐՏԻ ՇԻՒԱՆԴԸ

(ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԾԻՆ ՏՈՒՄ)

ՉԻՖԹԵ-ՍԱՐԱՖ

Տ. ԿԱՄՍԱՆԿԱԾՆԵՐ

Ա.

ՕՆԲԵԼԻԻԻ մէջ ճանչցած գաղղիացի մէկ բարեկամս, որ այդ ձմեռը Նափօլի անցընել գալստն է, իր առողջական վիճակին պատճառով, գիտէ թէ օրը, որ ժամուն ես այ Նափօլի կը հասնիմ եւ կայա-
րանին մէջ ինծի կը սպասէ, զիս առաջնորդելու համար իր բան-
սիօնը — Pension Française — որ քաղաքին առաջնակարգներէն է: Ճիշդ ճաշի
պահուն կը հասնինք եւ հիւրասեղանին մասնակցողները մէկիկ մէկիկ կը ներկայաց-
ուին ինծի, որոնց մէջ ամէն ազգէ տիկիներ, ամէն արհեստէ պարոններ եւ նոյն իսկ
մարքիներու պատոնուհիներ կան: Զիս ներկայացնելու հարկ չէր մնացեր, ինչու որ
բարեկամս օրերով խօսած էր վրաս եւ աւելորդ է ըսել, Ֆրանսացիի մը խանդոտ չա-
փազանցութիւններով: Ու կարծես ինծի կը սպասէին քիչ մը . . . :

Բանսիօնին մէջ բազմութիւնը բաւական շատ էր այդ պահուն որ ձմեռանոց քա-
ղաքին համար, au fort de la saison ըսուածն էր: Անանկ որ երկու երկայն սեղաններ
bondée էին ամէն ազգի ու ամէն կարգի զբօսաշրջիկներով, հիւանդներով, անգործնե-
րով եւ կամ մի միայն արեւի ծարաւի մսկոտներով: Եւ իմ հոն մտած ու առաջին
ներկայացումները կատարուած պահուն իսկ գիտակցեցայ որ ինծի համար գերազան-
ցապէս շահագրգռական նոր mondeի մը մէջ մտնալու վրայ էի ուր սիրային թատրը
ու տարրը չէր որ կը պակսէր ինծի:

Ինծի համար դժուար էր, մեր սեղանին վրայ կուտակուած սպասներու, ծաղիկ-
ներու, պտուղներու, լուսամփոփներու դէզին վրայէն եւ անմիջական սեղանակիցնե-
րուս, մշտնջենական խօսուողութիւններէն ու կատակաբանութիւններէն ազատագրուե-
լով հասու ըլլալ միւս սեղանին վրայ անցած դարձածին եւ մտերմութիւն հիւսել զայն
կազմող անձնաւորութիւններուն հետ: Եւ պէտք է ըսել որ, հակառակ սալօնին մէջ
տիրող exquisite courtoisieին, հոս սեղանատունին մէջ տեսակ մը վերապահութիւն կար
կարծես, թէ՛ տեղերու բաշխումին եւ թէ՛ տիրող étiquetteին ու սոփորութիւններուն
տեսակէտով:

Միւս սեղանը աւելի ազնուապետական հով մը ունէր, ինչու որ հոն հաւաքուած
էր «բանսիօ» Ֆրանսէզի հիւրերուն ծաղիկը, գրեթէ ամբողջութիւնով Ֆրանսացի եւ
մեծ մասով ազնուական, մինչդեռ մերը տեսակ մի համախմբում էր ամէն երկիրէ
փրթած անձանօթ ու տարօրինակ անձնաւորութիւններու, տարբեր բարքերով, լեզու-
ներով, manièresներով, որոնք այլանդակ ու հետաքրքրական փունջ մը կը կազմէին
եւ որուն մէջ խորթ նօթ մը չէր որ կը գնէր Ֆրանսացի բարեկամս, տրուած ըլլալով
պոհեմ ուսանողի իր type: Ընդհակառակը, ինք կապն էր մեր փունջին իր լեզուանի
ու աւիւնոտ քնաւորութիւնովը ու զուարթ խօսակցութիւններովը եւ մեր այլազանու-
թիւններուն մէջ կուգար գնել անհրաժեշտ կարգը ու ներդաշնակութիւնը որոնք յա-
ւէտ Ֆրանսացիին մենաշնորհն են:

Միտ սեղ մէկն խօսքը փոխել տալով հետաքրքրութեան համար բռնմ որ, այդ պատճառն նախօրէի դռնը ող երկու միասնացի գրազէւս եղբայրները, ինչ եւ Վերքթոր Մարկրիթն, կը նախադասէին անոր, իրենց խիստ չնորհալի ու ծաղկատի տիկիններուն հետ: Վերքէն սալօնին մէջ պատիւ ունեցող սեղ միտ անոնց ձեռքերը եւ համարութեւն անոնց պեղանի տիկիններուն մասններուն ծաղիկները, իրեն սուաջիկա տարի վկայական անկէյու եւ նշանաւոր բծիկ մը լլայլու ա մմանում մեծահարուստ հայ աւսանող մը: Քիչ մը խօսեցանք, միասնացի վրաս: Պոլիսի սղ որութիւններուն վրայ եւ ալ չի հետապնդեցի զիրենք, ոչ ալ իրենց սիրասուն տիկինները, ինչու որ ես անդին ունէի ուրիշ աւելի կարեւոր գրազուհներ սիրալին: Օրը հազիւ երկու անգամ, ճաշեւ, բէն առաջ, քանի մը վայրկեան կը հանդիպէինք իւրարու, մէկ-երկու խօսք կը փոխանակէինք եւ այսչափ: Շատ չէի հետաքրքրուեր անոնցմով ինչու որ ոչինչ ունէի կարգացած իրենցէ, բացի քանի մը յօգուածներէ յրազիրներու մէջ եւ իրենց համբար աւելի բերնէ բերան կը ճանչնայի: Կը խորհիմ որ որչափ ուրախ պիտի ըլլար Ճոն Թոմի բարեկամս, եթէ իմ տեղս եղած ըլլար:

Իսկ մեր սեղանը, օ՛հ, մեր սեղանը: Քով: միասնացի բարեկամս զոր աւելորդ է ներկայացնել: Ի՞նչ որ կրնաք երեսակայել տմեկն աւելի կրակուբաց, սրամիտ, յասուուն, շիրին ու անսպաս խօսող: Անոր դէմը սեւտլիկ ու նուրբ զիմագծութիւնով աղջիկ մը, կարճ չրջազգեստ հագած, հակառակ քսան տարեկան մը ըլլալուն, քովն ալ մայրս կարճ, եփենոսի սեւտլիկ ու իւղ-փայլ ոլորուն մազեր, կը տապալկին ծածրակին եւ ուսերուն վրայ: Թարթիչները այնչափ թաւ են, յօնքերը այնչափ սեւ ու խիտ, եւ աչքերը այնչափ մութ ու տարածուն որ իր թուխ գէմքին վրայ, ճերմակի նշոյլը անգամ չերեւար եւ ամբողջութիւնը սեւ աղամանդի մը խռովիչ ու խորհրդաւոր փայլովը ու գեղեցկութիւնովը կը պսպղայ: Գազզիացի բարեկամս, կապոյտ աշոնի խարտեաչ աղայ մը, խենդի պէս սիրահարած է անոր եւ անկէ զատ բոլոր աղջիկներուն ու կիներուն համար *carte blanche* կուտայ ինծի: Գիտէ սիրոյ բազմախրնդիր մը ոլլալու: Բայց ես զգոյշ կենալու տրամագիր եմ, ինչու որ ծայրը մենամարտ է եւ ես խելօքիկ արեւելոյցի, անոր պոչէն իսկ չեմ հասկնար: Հասկնայի իսկ, պիտի չուղէի, միակ աղջկան մը համար անդրաշխարհ չուել: Ի՞նչ աւելի ապուշ բան:

— Օրիորդ Արապէլլա Արապիա՛նօ:

Ի՞նչ, Արապիա՛նօ: Անմիջապէս հետաքրքրութիւնով խայթում, գիտցածիս չափ խտաբէնով կը հարցնեմ:

— Օրիորդը արդեօք Հա՞յ է:

— Արմէնօ, կ'ըսէ օրիորդը գէմքը ծամածոելով, կարծես չի հասկնալով ասոր իմաստը, եւ *hautain* չեչտով մը, «նօնջէ՛, իթալիա՛նօ» կը պատասխանէ:

Չեմ համոզուիր, չեմ ալ դիմանար եւ թերեւս քիչ մը մեղանչած կ'ըլլամ կենցաղագիտութեան գէմ, կրկին հարցափորձելով զինքը:

— Կրնամ արդեօք գիտնալ թէ ուրտեղացի է ձեր հարը:

— Չիթթատի՛նի Վենէլիա՛նօ, — Վենետիկի քաղաքացի, — կ'ըսէ եւ ալ կարծես պատասխանի չի սպասելով, կրօկի խօսիլ իտալական լարիւրինթոսային *patois* մը, մօրը հետ որ կարմրած եւ յուզուած է:

Վերքէն զժուար չեղաւ ինձ իմանալ որ, անոր նախահայրը, որ եւ է Գէորդ Արապեան մը, Տրապիզօնէն Վենետիկ եկած էր վարդապետանալու եւ կէս ճամբայէն լքանելով իր առաջադրութիւնը նետուած էր գործի աշխարհին մէջ, Ճօրճօ Արապիանօ անունով, յաջողութիւն ձեռք բերած, իտալացի հարուստ կնիկ մը առած եւ այդպէսով իտալացի Արապիաններու սերունդի մը հիմը դրած էր: Բարեկամիս պատմեցի այդ ամենը, մանաւանդ բացատրեցի իրեն Արապեանին իմաստը, որ աւելի քան ու

չինչ, զորոյ մեղքերն էր ինչպէս ինչպէս որ հասկացաւ ինչ թով զի գեղ-
կութեանը իմ ճշտակիս յարմար չէր։ Աստի, սրտանց բարեւ զայնչաւ ինչ իրեն։

Արապէլլան քովը, իմ գէմս, խարտիչազեղ ու մութ կապոյտ աչքերով Բոլոնուհի
մը, մոռոտապէս երեսուն տարու, երազուն, անխօսակ, գառնուկի հեզ ու համա-
կերպող երեսով իմ լիթքա Բոլոնուհի մը, եւ երեք ամիս ի վեր նա-
փոյի, միշտ միեւնոյն ալ յանձնին մէջ։ Այս քիչ հետ մտերմութիւն ունէր եւ կա-
նուխէն իր սենեակը կը քաշուէր, քիչ անգամ միայնակ պտպոններ ընելու համար
դուրսը, արեւին յայտն առնէ։ Անոր վրայ ալ, վերջէն, իր գիտցած տեղեկութիւնը,
զաղխագի բարեկամ տուաւ ինձի, խորհրդաբար եւ իր սովորական չափաբա-
տակարանութիւնով։

— Դատապարտուած աղջիկ մըն է ան. *Ma foi! mon cher*, աշխարհիս բոլոր ճոխու-
թիւններուն ու հաճութիւններուն փոխարէն պիտի չուզէի ըլլալ իր տեղու։ Սիրտի հիւան-
դութիւն ունի, կամ աւելի ճշգրիտ խօսելու համար, սիրտի մեքենականութեան մէջ
organique imperfection մը որուն շիտակը բսելու համար խելքս շատ չի հասնիր։ Բայց
դուք որ ապագայ տաքթոր մըն էք, ապահովաբար կը հասկնաք ատիկա, աւելցոյց
քմծիծաղով մը, որովհետեւ գիտէր որ ըսիչը ըլլալիք չունէի եւ ընաւ եւ որչափ կը
սոսկայի այդ տապաքէզէն կը զարմանամ որ, ինչպէս մինչեւ աս տարիքը կրցեր է
հասնիլ գործարանական այդ թերութիւնով։ Այդ պարագան ձեզի կ'իջնայ բացատրել,
մեզ։ Բժիշկները պատուիրեր են իրեն ընաւ չի յուզուիլ, իբր թէ իր ձեռքը ըլլար
այդ, հակառակ պարագային յեղակարծ մահ կրնայ պատահիլ եղեր։ Արդէն, ամէն
վայրկեան այդ վախը կախուած է կ'ըսեն իր վրայ եւ գէշը հոն է որ, ինք գիտէ այդ
բոլորը եւ թերեւս ատոր համար ունի սպանդանոց տարուող կենդանիի այդ *mineur*։
Oh! Mon très cher docteur, ընդունեցէք որ շատ անգութ էք, Գիտէ՞ք, ինչ ըսեր են
ձեր *confrères* երբ այդ խեղճ աղջկան Անիւր, աներեւակայելի բան մը։ Կաւ էր որ,
փոխանակ այդպիսի *contre nature* բան մը յանձնարարելու, ուշիւղէրը առնէին եւ ան-
միջապէս սպաննէին զայն։ Ինչ սոսկում, Տէր Աստուած, Ըսեր են իրեն որ, պէտք չէ
Սիրի, ինչու որ ատիկա յուզում առաջ կը բերէ, սիրտը կը ցնցէ եւ *imperfection*ը չեմ
գիտեր ինչ կ'ըլլայ եղեր։ Այն ատեն, ինչո՞ւ ապրի. ըսէ՞ք կ'ազաչեմ։ Ես կը զարմա-
նամ որ այդ դժոխային դատաւճիտը չէ յուզեր թէ՛ զինքը եւ թէ՛ իր մասնակի *imper-*
*fection*ը, զինքը զգետնելու համար *raide mort*։ Եկուր տես որ զրոյց մըն ալ կայ ու-
րուն նայելով նշանած է եղեր այդ աղջիկը ու այս տարի կը կարգուի եղեր։ Ինք
սառույցի պէս պտղ է եւ բերանն ալ կղպանքի պէս գոց։ Ես կը կարծեմ որ իր այդ
extraordinaire պաղութիւնը յաւէտ պիտի չեղոքացնէ իր *imperfection*ը, ընաւ պիտի չի
յուզուի եւ Մաթուսաղայի մը չափ պիտի կրնայ ապրիլ, եւ կամ եթէ իրաւ է որ պի-
տի կարգուի, պատուարժան բժիշկներդ բարեբաղդութիւնը պիտի ունենաք, սիրտով
շատ մը ուրիշ *imparfait bébé*ներու աշխարհ գալը տեսնալու, ինչ որ գիտութեան
փքուն պատգամախօսներուն աչքին պիտի դայ ըլլայ բաւական խոշոր ապացոյց մը
թէ գէթ մայրերին պատիւ ունի եղեր *plus-que-parfait!!!* ըլլալու։

Իմ քովս խիստ համակրելի ուսու տիկին մը, Բիւլլէն, որ մէկ քանի լեզուներ կը
խօսի, անոր քովը ու գէմը, իր տղան աղջիկը ու փեսան։ Այս վերջինը, փառաւոր
դաշնակահար մը որ մէկէ աւելի անգամներ զմալեցոյց մեզի, վերը, սալօնին մէջ։
Աղջիկը, արմէքաւոր ջրանկարիչ մը որ իր վրձինով յիշատակներ դրոշմեց մեր *porte-*
*feuille*ներուն ու թաշկինակներուն վրայ, գիշեր մը՝ երբ թէի հրաւիրուած է ինք իրենց
սենեակը։ Տղան ջութակի մօլի մը, *Conservatoire*ի աշակերտ։ Կատարեալ արուեստա-
գէտի ընտանիք։

Բարեկամիս վերի քովը, երկու հոլանտացի քոյրեր եւ մէկուն ամուսինը։ Անոնց

ալ քովը ու գէմը նորվեկիացի ընտանիք մը եւ գեռ ուրիշներ, գերմանացի, պելժ, մաճառ, ու նոյն իսկ Ճաբոնցի մը, իսկ աւելի անդինները, Ամերիկացիներ, Իռլանտացիներ, Սկովտիացիներ, Անգլիացիներ, մասնաւորապէս սեղանին երկու բեւեռները բռնած էին սառուցեալ գօտիներու պէս :

Dessert-ն վերջը, երբ ալ կարսօններու ու աղախիններու երթեւեկը կը դադրի եւ գեռ ումանք կը յամենային ծածմելով կամ խօսակցելով, շատերս ոտքի ելած էինք արդէն, պզտիկ խմբակներ կազմած եւ սիկարնիս վառած : Մէկ քանի փափկասուն աղնուականուհի տիկիներ միայն անցան սալօնը, խոյս տալով մեր սիկառի ծուխեւրէն, մինչդեռ ողու տիկինը, յափշտակուած թրքական ընտիր սիկարէթներէս, մէկզմէկու ետեւէ կը վառէր զանոնք : Այդ պահուն երկու սեղաններու հիւրերը իրար խառնուած էին նորէն, երկու գետերու ընթացքին պէս, ինչպէս ճաշէն առաջ սալօնին մէջ : Յանկարծ, խօսքի մէջ յարմարութիւն առնելով կ'իմանամ որ խօսակից տիկինս, Ռուսիոյ ամենէն նշանաւոր ու ազգեցիկ պետական պաշտօնատարներէն մէկուն, Սիւնօղի աւագ Պրօկուրօրին քրոջը աղջիկն է եղբւր : Անհուն խոնարհութիւնով մը ծայրայեղ յարգանքիս հաւաստիքը կը յայտնեմ :

Այդ պահուն, խիստ ծիծաղելի էր տեսել, զաղղիացի բարեկամս որ, ա'լ աւելի զուարթացած՝ խմած առատ ու ընտիր գինիէն, կը փորձէր արտասանել Պրօկուրօրին դժուարիմաց անունը : Տիկինը կը կրկնէր, ինք կը փորձէր եւ միշտ կը սայթաքէր, ինչպէս մեր մէջ գինովներ կ'ընեն «դարձուցիչ մօլորելոց»-ին մէջ : Յետոյ, այդ ունայն փորձը, համաճարակի մը պէս, քահքահներով կը փոխանցուի միւս խմբակներուն, որոնց մէջ չի կայ մէկը որուն լեզուն վարժօրէն դառնայ այդչափ դժուար արտասանելի անունի մը : Ի վերջոյ տիկինը, ինծի դառնալով կը յարէ :

— Տարակոյս չի կայ որ, մեր հայ բարեկամը պիտի կրնայ արտասանել զայն անսխալ, քանի որ արեւելքցի է : Եւ յետոյ հանրածանօթ է Հայերուն լեզուի ճկունութիւնը :

Նոր խոնարհութիւնով մը շնորհակալութիւն կը յայտնեմ եւ սիկարը բերանէս վար առնելով կ'ըսեմ արագ բայց յստակ կերպով :

— Պարօն Բոպիէտոնոսէֆ :

Գաղղիացի բարեկամս խանդավառ կերպով կը ծափահարէ եւ մանկամարդ բոլոսնունին որ գեռ նստած, մատներով կը խաղայ չի կերուած մանտարինի մը հետ, զոր երբեմն կը հոտուտայ, զլուխը ինծի կը դարձնէ եւ անորոշ նայուածքով մը նրբօրէն կը ժպտի ինծի :

Խիստ հաւանական է որ, ինէ զատ, ինքը միայն, ողուական բաժինի բոլոնուհի մը, պիտի կրնար գիրին ու անսխալ արտասանել այդ անունը, եթէ երբէք սիրտ ունենար խառնուելու ատանկ կառակաբանութիւններու :

Բ.

Տասնըփնգ օր չանցած, սերտօրէն մտերիմ դարձած էինք իրարու՝ ես եւ Լիթթայ : Իր կեանքը, իր անցեալը, իր ցաւը, զոց գիտէի հիմա եւ ապագան կը նախազգայի մինչեւ մէկ տատիճան : Խորունկ համակրութիւն մը ծլած էր ներսս իրեն նկատմամբ, աւելի անընային, սրբանուէր բան մը, որ արդահատութեան ու խանդաղատանքի տեսակ մը անլոյծ հանգոյց՝ զիս աւելի կը մօտեցնէր իրեն եւ իր վստահութիւնը, շնորհները, բարեացակամութիւնը կը դրաւէր : Ուրիշ կերպով պիտի չի կրնայի բացատրել, այդչափ քիչ ատենի մէջ ձեռք բերուած իր այդ հաղորդականութիւնը որ շատ անգամ սրտակցութեան կը յանգէր եւ մեզի, ա'լ աւելի ուժով կը կապէր իրարու : Եւ սակայն ինք, միշտ կը մնար ուրիշներուն համար, անմատչելի ու սառուցիկ :

աղջիկը որ սեղանին վրայ, կամ բազմութեան մէջ, միշտ անխօս ու վերապահ, նոյն իսկ ինծի լրջութիւնով ու ցանցառօրէն կը հաճէր պատասխանել:

Այսօր, բաւական ժամանակ անցնելէն ետքը, երբ կը խորհիմ իրեն եւ այդ առաջին օրերուն, կը զգամ որ, ես՝ սիրային խենդութիւններ ունեցած, ու նոր արկածախնդրութիւններու տենչացող միամիտ արարած, իրեն հետ խօսած առաջին վայրկեանէս իսկ դադրեցայ այդ կարգի հաշիւներ, յոյսեր, տխմարութիւններ տածելէ: Բայց ատոր փոխարէն, կը զգայի որ անոր համար կը սկսէի ունենալ բուն ու անդիմադրելի զգացում մը՝ որ գութի ու գորովանքի ամէն խնայանքից ետքը կուտար եւ կրնար ի վերջոյ, անխոհմարտ, սիրային մէնէնթիթի մը փոխուիլ, որ — ահաւոր տագնապ, — ապահովաբար շատ հեռու էր, իմ մինչեւ այն ատեն ճանչցած վարձկան, տղայական ու յեղեղուն սէրերու նմանելէ:

Նրբաձեւ ու նիհար աղջիկ մըն էր ան. բայց իր դէմքին ու կուրծքին հաճելի կոտորութիւնը ու լեցունութիւնը չէին հերքեր իր նիհարութիւնը. ընդհակառակը աւելի գրաւիչ կրնձայէին զայն, բարակ ու դեռահասակ ծառի մը վրայ ուռճացած, համեղ պտուղներու պէս որոնք կը զարմացնեն մեզի: Դեղին մաղերու գանգրադեղ étalageի մը վրայ, սեւ թաւիչէ թեւաւոր լայն հանգոյց մը, քովէսի կը պառկէր, իրենց երկիրին ու զիտէ ինչ տարօրինակ մէկ նորաձեւութեան կամ անծանօթ սովորութեան մը համեմատ, որ սակայն խողիչ ճառագայթում մը, դեղին խուրձերու սպաղում մը կը դնէր իր շուրջը եւ մարած աշուրներուն վերեւը: Ոսկի ակնոց մը ու ծոծրակէն անցուած ոսկիէ անքաժանելի երկայն չղթայ մը՝ որուն ծայրը մեռած չօրը ու մօրը կենդանագիրները կրող մէտայեօն մը կը կախուէր, դէմքին դեղնութիւնը ու խարտեալ մաղերը կը չրջանակէին ու կը ներդաշնակուէին անոնց հետ: Կուրծքին վրայ, զուրտէն կախուած պզտիկ ոսկի ժամացոյցը, չքանչանի մը պէս կը փողփողէր սիրտին վրայ, որուն հիւանդոտ հեւքը կը յայտնէր, խուսափող ամէն մէկ վայրկեանին հետ:

Մարգարտափայլ հրաշալի ակոսներու շարք մը, եւ ժպտած ատեն, մէկ քովը պաշտելի պզտիկ փոսիկով, կարմիր պլորիկ բերան մը, զոր կեռասի մը նմանցնել շատ banal պիտի ըլլար, եթէ կարելի ըլլար աւելի յարմար բան մը գտնալ, կը բաւէին լուսավառելու իր դէմքը ու մարելու իր թերութիւնները. թերութիւններ՝ ինչպէս իր սովորութիւնը, իր ազօտ նայուածքը, իր ստուերի նիհարութիւնը, որոնք գոյու թիւն ունին անշուշտ պաշտօնական գեղեցկութեան առջեւ, բայց ինծի համար plutôt առաւելութիւններ էին, աւելի երազային, աւելի փափկաշնորհ, աւելի երկնապերճ պատուանդանի մը վրայ դնող զայն՝ որ հետզհետէ իմ կուռքս ըլլալ սկսած էր:

Այ առտու, ցորեկ, իրիկուն մէկտեղ էինք: Բարեբաղդաբար, գաղղիացի բարեկամս ինք ալ իր կողմէն, հետդհետէ աւելի միջամուխ եղած էր իր արարիկ Արապէլ-լաին սիրուն, եւ ձգած էր օձիքս: Սեղանին վրայ միայն կը տեսնայինք զիրար եւ հազիւ երբեմն փողոցի մը անկիւնը կամ հանրային պարտէզի մը մէջ, ես եւ Լիթքաս կը հանդիպէինք անոնց զոյգին եւ իրարու վիճակէ հասկցող գաղտնապահ սիրահարներու թեթեւ ժպիտով մը կը բարեւէինք զիրար եւ կ'անցնէինք ամէն մէկս մեր ճամբան երթալու համար: Առտունները Վօմէրօ կ'ելլայինք, Սան-Մարթինոյի պատմական ու խիստ հետաքրքրաշարժ թանգարանը այցելելով մէկէ աւելի անգամներ եւ Պէլլի-տէռէի բարձունքէն, երկար բարակ վայելելով քաղաքին ու Վէսուվին վէս ու հոծ համայնապատկերը: Յօրեկները ճաշէն ետքը իմ սենեակս կուգար եւ ժամերով գլուխ գլխի, sieste կ'ընէինք ծովը դիտելով կամ ընթերցումներ ընելով միասին: Իրիկուան Վիլլա Նաձիօնալէի ծառերուն տակ ման կուգայինք քով քովի, անձայն, յափշտակուած, քիչ անգամ տպաւորութիւններ փոխանակելով:

Ու չ'զգո՞ղ ու պայծառ սքով, երկնդանք հաթով մինչեւ, Բողիխու Ասկէց մինչեւ
Քափօ, նաբնջի ու նառարին կարճութիւններով պոյժասացած զմայիլի պարտէզ-
ներու մէջ թառած, շքեղ վիլաններու շարք մը կ'երկարէր։ Յագնած չէր զգար ինք-
զինքը Հիթքա եւ պնդեց որ աւելի տաջանանք։ Անցանք շատ մը վիլաններու առ-
ջևէն, որոնք ոնտոր տն մնուններ կը կրեն, բառձրագոյն աղնուականութեան կամ
միլիոնատէհներու կը վարարերին եւ աշխարհի դեղեղեպոյն գիրքերէն մէկը կը վա-
յելնէ։ Ինէն քիչ մը առաջ, դռանք զաղզիադի բարեկամն իր անբաժանելի Արապէլ-
յահն հետ։ Այստեղ խոսակցելով քայլել միտահն։ Ամէն վիլայի առջև կը կարգադինք
անունը, կարծիքներ կը փխսանակէինք անոր վայելչողեպութեանը վրայ եւ կ'անց-
նէինք։ Ընդ մին ալ հասանք ծառերու մէջ սուղած փառաւոր չէնքի մը առջև, ու
բուն զրանք մօտ ոսկեղոծ livrée-ով դռնապան մը կայնած էր ստիք երեսօթով մը։ Քիչ
մը անդին, փայլուն plaqueի մը վրայ զարդարուն գիրերով փորագրուած էր. Villa
d'Abro։ Պէտքերիս մէջն ալ կար արդէն։

Գիտէի որ Օր. Լեպոս մը կար, ազնուական Խտալտցիի մը հետ ամուսնացած է. որ միերէնցէի բարձր դասու ծաղկներէն մէկն էր Հետաքրքրու թեւնս չեմ կրնար յաղթել եւ կիսատ խտալերէնովս զանազանին կը հարցնեմ à brûle-pourpoint.

—է՞նչ Երանայի մասին խոսեցիք Երանայի մասին քննարկում անցնում :

—Նօ՛նչէ, կը պատասխանէ պաղարիւնով, ֆրանչէ՛ղէ:

Եւ սիրտս նեղուած ակամայ կը նայիմ Արապէլլաին աչքերուն խորր, որ անհանգիստ, իր կարգին աչքերը կը հեռացնէ ինէ, եւ գետինին կը յառի սեւեռուն :

Քիչ մը անդին կը բաժնուինք իրարմէ, անոնք աւելի կ'առաջանան, իսկ մենք ետ կը դառնանք թրամօփ:

Ինչ որ գաղղիացի բարեկամս առջի օրէն իսկ պատմեց ինծի Լիթքսին վրայ, հիշք է իր ամբողջութեանը մէջ, եթէ հանենք մէջէն կատակաբանութիւնները եւ աւելցընենք քսնի մը մանրամասնութիւններ, Հայրը ու մայրը կանուխէն մեռած են, բաւական մեծկակ հարստութիւն մը ձգելով իրեն, Մայրը կաթոճածահար եղած է, հայրը սիրային տաղանայի մը մէջ՝ ինքնապաշտ Լիթքս կը կարծէ որ, սիրային նպաներու մէջ մաշած սերունդի մը յետին ու վատասերած մէկ շառաւիղն է ինք որ կը կրէ իր մէջ անոնց բարոյական ցաւին, Ֆիզիքական մէկ contre-coup, աշխարհ գալով այդպէս, կիսկատար սիրտով մը՝ որ ճակատագրային հակասութիւնով մը դատապարտուած էր, բռնադատուած էր չի սիրելու, ժառանգականութիւնով սրուած ախորժակի մը, սիրելու անհուն պէտքի մը հակառակ, Կնքահայրը, հեռուէն ազգական ծերունի բժիշկ մը, որ իր հօրը սերտ մտերի մը եղած էր տարիներով ու մինչեւ մեռած վայրկեանը, իր քովը առած է Լիթքսին, որուն ինամակալն է արդէն, տնտեսած ու ընդարձակած է անոր հարստութիւնը, մածցուցած է զայն, չրջապատելով ամէն տեսակ ծնողական գուրգուրանքներով, եւ բժշկական կարելի միջոցներով:

Լիթվա կը սիրէ զայն որդիական հանդարտ, անուշ ու խանդակաթ սիրով մը եւ
ան ալ, փոխադարձ-բար կը պաշտէ իր սանը, հայրական սիրով մը, որուն սակայն
բարդ զգացումներ կուգան խառնուիլու Նախ, ծերուկ մենակեացի իր վերջի օրերուն
դժուար կուգայ խոեն ըստնուիլ, աշխարհի վրայ իր ամենէն աւելի սիրած էակէն,
զոր անշուք տարի, անշուք համբերութիւնով ու հողածութիւնով բերեր հասուցիւր է
այդ տարիքն, հակառակ անողոք հիւանդութեան մը, ջանալով չըջալիակել զայն ա-
մէն տեսակ բռնական պայմաններով, կանխազգուշութիւններով, փափկանկատումնե-
րով, որպէս զի չի յուզուի, որդ չեղլու, fatal յաղանապր տեղի չունենայ: Յետոյ, իր
սիրտը կը ծակէր նախանձի սուր զգացում մը զոր կ'իմանտր ամէն անգամ որ իր սի-
րական, իր մինինիկ Լիթվան կ'երեւակայէր ուրիշի մը թեւերուն մէջը սիրաբըշխու ե

ծեր ամուրիի իր արժանապատուութիւնը կը վիրաւորուէր, ուրկէջ կ'երեւար որ, իր մարած սիրտին մէջ, Լիթքաի նկատմամբ տածուած տարրեր սիրոյ մը կայծերը կը մխային դեռ եւ այդ ամէնէն վեր, Լիթքաի կեանքին հետ կապուած խնդիրը կար, երբ սիրային ամուսնութիւն մը կնքելու անխոհմտութիւնը կամ չարաբաղդութիւնը ունենար ան: Եւ տարիներով, խորհելով խորհելով, ուրիշ միջոց չէր գտեր, բայց եթէ ներկայացող թեկնածուները ճամբել, Լիթքան պահել նեղ հակողութեան մը տակ, կարելի եղածին չափ շրջապատել զայն իր խնամքներով, իրմով զբաղեցնել ու լեցնել անոր կեանքը եւ զայն զուրկ պահել, երիտասարդներ տեսնալու, անոնց հետ մտերմութիւն մշակելու եւ անոնցմէ մէկուն սիրտ տալու պարագաներէն, մինչեւ այն օրը՝ ուր Լիթքա իր երեսունին կը հասնէր, արդէն իսկ կանխահա լրջութիւնով մը օժտուած: Այն ատեն առիթը եկած սեպեց, սրտատրոփ ու երիտասարդական աւիւնով մը անոր ձեռքը խնդրելու: Ատոր համար բաւական զօրաւոր պատճառաբանութիւններ ունէր որոնք զինքը ծաղրելիութենէ կ'ազատէին: Նախ, իրենց դիրքը աւելի պիտի կանոնաւորուէր ընկերական տեսակէտով, ինք աւելի հեղինակօրէն ու բարոք կերպով պիտի կրնար մատակարարել անոր ինչքը ու ստացուածքը, նա աւելի մօտէն ու աւելի մտերիմ կերպով պիտի կրնար խնամել անոր սիրտի հիւանդութիւնը: Յետոյ, կ'աւելցնէր որ, սեռային յարաբերութիւն պիտի չունենային բնաւ, միշտ նկատի ունենալով անոր հիւանդութիւնը եւ իր ծերութիւնը: Ծերուկ բժիշկին վրայ ունեցած իր վստահալից համակրութիւնը, ներսիդին ուրիշ սէր մը չունենալու պարագան եւ մանաւանդ անոր հետ սեռային յարաբերութիւն չունենալու հեռապատկերը, որ զինքը րժաւատացնող միակ գաղափարն էր, մզեցին զինքը չի մերժելու իր սիրելի խնամաւ կալին առաջարկը եւ չի ցաւցնելու անոր սիրտը:

Ատոր վրայ հակողութիւնը թույլներ էր եւ ձեռք զսին տաք երկիր մը խրկելու խնդիրքին սիրով հաւանութիւն էր տուեր: Ծերուկը նախ ուղեր էր հետեւորդ ծառայ մըն ալ ընկերացնել իրեն, բայց Լիթքաի բացարձակ րժգոյնութեան վրայ, չստացեր էր Նախօրի մէջ, իտալացի պաշտօնակիցի մը յանձնարարելով որ երբեմն հաճախէ ամէն անոր վրայ: Ինք, գործերուն պատճառով, պարտաւոր էս մնայ դեռ քանի մը աւիս: Բայց, ատոր փոխ էն, կը խորհէր, ատենց աղմուկի, հոն, դաստաւային այդ կլիմային տակ անցընել իրենց պղատոնական մեղրալուսինը ու ամուսնական պայմանադրութիւնը, որոնք հաւանօքն գալիականութիւն տուա՞յ պիտի բերէին: Վարչաւայի ծանօթ շրջանակներուն մէջ: Ծարաթը երկու անգամ, երկար ու օրոտաղեղ նամակներ կը խրէր իր սանուհիին հասցէին, որ իրը պատասխան, պատկերազարդ քարթիկսութայներու վրայ երկու սող բան գրելով կը բաւականանար:

Երկու ամիս մը անցած է գալէս ի վեր: Այլ հիմա մտերմութիւննիս, սրտակցութիւննիս, համակրութիւննիս, իրենց ծայրագոյն կէտին հասած են: Բանսօժին մէջ քիչիկ մը սկսած են բամբասել մեզի: Գիշերները մէկտեղ գուբա կ'ելլանք, թատրոն կ'երթանք, կս թափառինք, ուշ ատեն կը վերադառնանք եւ նորէն չենք բաժնուիր իրարմէ: Իր սենեակին մէջ, ելեքտրական լուսերը կը վառենք, թէ կը պատրաստենք, կը կարգանք, կը խօսինք: Երբեմն ինք, Աստուածածինի դաճէ արձանիկի մը առջեւ ծնրադրած կ'աղօթէ, մինչ ես այդ երկնային տեսարանին առջեւ զմայլուն՝ կ'երազեմ: Ծատ անդամ, գրեթէ առտուան մօտ կ'անցնիմ սենեակս, ոտքերուս ծայրերուն վրայ կ'օխելով, որպէս զի մարդ չիմանայ, ինչու որ պատշաճութեան հակառակ էր ըրածնիս:

Քանի մը օրեր ալ անցան: Գիշեր մը մոռցած էինք հրահրելու կրակը՝ որ մարած էր: Հակառակ ամէն ջանքերնուս չի կրցանք վերարձարծել զայն: Ծառայ մը կանչել ալ կարելի չէր, ինչու որ տանը ուշ էր եւ ամէնքն ալ պառկած էին: Սենեակը ցուրտ էր: Լիթքա կը սրսփար եւ մուշտակ մը առաւ վրան: Կը սպասէինք թէյին ըլ-

լալուն որ տաք տաք խմենք: Ձեռքերը ափերուս մէջը առի: Պաղած էին: Քաշեցի զայն կուրծքիս վրայ և անանկ սեղմուած մնացինք: Ընդարձացած, անգիտակից, անշարժ, երեսս կը նայէր իր պղտոր ու խոր նայուածքով՝ որ բոլորովին կ'աներեւութանար, մեր շունչերուն գոլորշիովը աղօտացած իր ականոցին ապակիներուն տակ: Յանկարծ, սիրտիս խորէն փրթած համարյոք մը փակցուցի բերանին: Սնցուեցաւ. կասկարմիր եղաւ. յետոյ մոխրագոյն աչքերը թրջեցան արդէն խոնաւ ականոցին տակ եւ նորէն կարմրեցաւ նուրբ պէս. սիրտին ուժով բաբախելը կը լսէի յստակ ու հատիկ հատիկ. ձեռքերը միշտ բռնած էի: Անգամ մըն ալ տագունեցաւ մեռելատիպ եւ ինքզինքը թեւերէս ազատելով, գնաց ծնրադրել Աստուածամօր ձիւնաթոյր արձանիկին առջեւ, մեղք մը խոստովանելու եւ արձակում խնդրելու պէս: Գոյնի այդ յանկարծակիան ու սաստիկ փոփոխութիւնները, որուն նմանը ոչ մէկ տեղ չեմ յիշեր տեսած ըլլալ, իր հիւանդութեան հետեւանքն էին եւ յայտարար նշան՝ տաքնապի մը որ կրնար մահ առաջ բերել մէկէն ի մէկ:

Ալ միշտեւ Լիթքաի խնամակալ-նշանածին գալուստը, որ այդ յիշատակելի գիշերէն ամիս մը վերջը տեղի ունեցաւ, ինքզինքիս տէրը ըլլալէ դադրած էի, եւ զէպքերը գահավէժ ընթացք մը կ'առնէին: Լիթքաի զգացումներն ալ ինձի նկատմամբ, չափաւորութենէ ելլալու եւ հետզհետէ աւելի բուռն, ամենի բաներ մը դառնալու վրայ էին, որոնցմէ ես իսկ վախ զգալ սկսած էի: Ալ հիմա բացարձակ՝ լրսր կը սիրէինք: Ժամերով իրար կը մոռնայինք գիրկընդխառնումներու ու անվերջանալի համբոյրներու մէջ, եւ արցունքի հեղեղներ կը հոսէին, ամէն անգամ որ ամուսնութեան մօտալուտ թուականը եւ կամ իր հիւանդութիւնը յիշուէր: Ձեռք գիտեր ինչ fatal բան մը կայ որ ամէն տեղ կը հալածէ եւ մէյմէկ տարօրինակ տագնապներու մէջ կը նետէ զիս: Ձեռք հասկնար ինչ գերազանց հմայք մը կայ վրաս որ եւ է կին որ չի կրնար հետս խօսիլ, առանց մոլեգին կերպով սիրտ տալու ինձի, բայց մը որ չափապէս կը հրճուեցնէ զիս, բայց վերջէն կը սկսի ճնշել վրաս: Արդեօք անոր համար որ շատ դեռատի եմ, անոր համար որ աղուոր եմ, արդեօք վայելքի ձգողութիւն մը կայ վրաս, թէ ոչ Լիթքաի այս բացառիկ զգացումը՝ իր սիրոյ ծարաւի ու զրկուած էութեան մէկ բուռն յայտնումը, վարած կեանքի պայմաններուն մէկ շատ բնական արգասիքն էր որ մէկէն ի մէկ կը պոսթկար իր ճիշդուծիչ պէտք ունեցած էութեան հետ շփման մէջ մտնելովը:

Բարեբաղդաբար վայրկեան մը իսկ միտքէն շանցուց իր խնամակալին սիրտը արիւնելու գինով, ետ առնել իր խօսքը եւ հրաւիրել զիս ամուսնանալ իրեն հետ: Գիտէր որ իր հիւանդութեան բերումովը իսկ, մեր սէրը սահմանուած էր գլորելու անշատակ անգունդի մը մէջ. իսկ ես չէի գիտեր թէ ինչ պիտի պատասխանէի այդ կարգի առաջարկի մը: Վերջապէս ամուսնութեան օրը մօտեցաւ. ծերուկ նշանածն ալ հասաւ, եւ սակայն հակառակ մեր կրակոտ սիրոյն ու վայելած զիւրութիւններուն Լիթքա իմա չէր եղած տակաւին:

Սոհմութիւնը ձեռք առինք: Յորեկները ա'լ անոր հետ կը պտըտէր ան, երեկոյթները անոր հետ կ'անցընէր զուրօք, բայց ներս գալերնուն պէս, Լիթքաի սենեակին դրանը առջեւէն կը բաժնուէին իրարմէ եւ ծերուկ պաշտպանը իր սենեակը կը քօշուէր: Այն ատեն, թեթեւօտն, ես ալ կ'երթայի իրեն, եւ գիշերները կը լուսցնէինք պաշտելով, ինք՝ Ս. Կոյսը, ես՝ զինքը:

Ամուսնութիւնը վերջապէս տեղի ունեցաւ: Բանսիօնի հիւրերուն մեծ մասը ներկայ էր: Ես ալ մեկնումս քանի մը օր յետաձգած էի, ներկայ ըլլալու համար: Լիթքա քաջութիւնով տոկաց հարստեան կոգնութիւններուն, արգուզարգին, երթեւեկին, յուզումներուն, թէեւ աւելի կապարագոյն էր այդ օրը իր դէմքը, եւ ինք՝ աւելի դող

դոշուն: Յետոյ հարսանեկան սեղանի մը ներկայ եղանք, ուր ինծի պատիւը ըրին հարսին աջ կողմը նստեցնելու, իբր անոր մտերիմ մէկ բարեկամը, ձախ կողմը ըլլալով ճերմակ cravate-ով ու ճերմակ foverիներով նոր փեսան: Ենորհաւորութիւններէն հտք, ամէն մարդ կանուխէն իր սենեակը քաշուեցաւ: Փեսան ալ ճիշդ մեզի պէս: Ամէն բան հանդարտելէն ու խոր քունի մէջ իյնալէն մէկ ժամ ետքը, ես նորէն Լիթքաւն դուռը ափ կ'առնէի:

Չափէն աւելի յուզուած էր, որովհետեւ գիտէր որ հետեւեալ օրը ես պիտի մեկնէի Սիկիլիա, թէեւ խոստացած ըլլայինք իրար չիմոռնալ յաւիտեան եւ թղթակցիլ անդադար: Օր մըն ալ, ո՛վ գիտէ, թերեւս հանդիպէինք նորէն իրարու, աւելի լաւ պայմաններու մէջ: Սեղանին առջեւ նստած կը կարդար Ժիւլ Լըմէթրի Mariage blanc-ը զոր կը պաշտէր: Քաշեցի ափի դայն ծունկերուս վրայ: Հարսանեկան հագուստով էր դեռ եւ նարինջի իսկական ծաղիկներ, մոզական ու զգլխիչ բոյր մը կը թօրէին սենեակին մէջ: Աչքերուն մէջը կը նայէի շնչտակի, կարծես դայն իրենցնելու զիտու մով: Ինքնիրմէս ելած էի: Այդ իրիկուան համբոյրներուս ու շարժումներուս մէջ կը խոստովանիմ որ այլապէս անզուսպ, ինքնավար ու վտանգաւոր բան մը կար: Լիթքաւ կարծես կը զգար զայդ եւ կը զարհուրէր: Ու մէկէն, խօլ շարժումով մը սահեցաւ, սպրդեցաւ թեւերուս մէջէն եւ զնայ ինչալ իր սիրական սրբուհին առջեւ: Կարծես կանխաւ թողութիւն կը խնդրէր յանցանքի մը համար զոր պիտի գործէր: Արցունքներ կ'ոռոգէին իր նարնջածաղիկները: Նրկնային էր պահը:

Խեղճ պղտիկ Լիթքաւ իր վերջին աղօթքն էր այդ:

Անսահման տակնուվրայութիւն մը կը տիրէր ներսս: Քուլեքերս կը ճաթէին. սիրտս կ'որոտար եւ արիւնս շանթի պէս կը սուրար, այրելով էութիւնս: Եւ սակայն, անկարող շարժում մը ընելու, դեռ կը սպասէի, կարծես դերմնական բանի մը որ վրայ պիտի հասնէր: Ինչո՞ւ, ինչ ճակատագրային հոսանքէ մղուած, այդ պահուն, մեր զսպուած սիրոյն այդ վերջին գիշերը, Լիթքաւ իր suprême աղօթքը կիսատ ձգած, ու խռոված խիզճով մը, կուգար գիրկս կ'իյնար, ինքզինքը կը լքանէր թեւերուս մէջ, ինքնակամ, յօժարափոյթ, մեղքի անհուն ծարաւ մը արտաբերելով իր բովանդակ էութենէն: Եւ ինչպէ՞ս եղաւ որ, շատ քիչ քան, իր կուսական անկողինին մէջ էինք երկուքս ալ, իսկական առագաստի գիշեր, իր հարսանեկան քօղը բզքտուած, պատառ պատառ, շրջադգեստը՝ ճմրթկուած, տակնուվրայ, անուշաբոյր նարնջածաղիկները անդարձ կերպով փեթտուած, թափթփած, ճզմուած մեր ծանրութեան տակ եւ ինք՝ անձնատուր անձառ ու երկար վայելքի մը, յաջորդական ու արագ կերպով կը կարմրէր ու կը տոգուէր, աներեւակայելի սաստկութիւնով մը: Սիրաւ այնչափ ուժով կը զարնէր որ կը վախնայի դուրսէն լսուելէ: Ռուկները լախորէն բացուած, չէին բաւեր իր ընդհատ ու բուռն շնչառութեան որ կը խորթար: Բերանը կղպուած էր գերագոյն spasmeին ազդեցութեանը տակ: Քանի մը անգամ եւս կը ճերմկէր ու կը կարմրէր եւ բերանը յանկարծ կը բացուէր ճամբայ տալու համար պոռթկացող ուղիս մը արիւնի, որ մետաքսէ ճերմակ շրջադգեստը, ժանեկազարդ շապիկը ու ձիւնափայլ մերկ լանջքը կը պղծէր, եւ հեշտանքի հառաչալից սարսուռներու ու ողբերկի յետին ցնցոյ մներու մէջէն, իր տառապած ու խարխուլ հոգին կը խլուէր, ու կը վերանար երկինք:

(ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՏՈՂՄԻԿ)

Մ Ա Հ

ՄԻՓԱՅԵԼ ԷՖ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Ներկայ շաբթուս Հայ համայնքը դառն կորուստ մը ունեցաւ յանձին Միքայէլ Էֆ. Յակոբեանի, որուն վերահաս հիւանդութեան լուրերը մէկ քանի օրերէ ի վեր սկսած էին արդէն օրաթերթերու մէջ կրկնուիլ: Միքայէլ Էֆ. Յակոբեան կը կնքէ իր արգիւնաւոր մահկանացուն, 70 տարեկան հասակին մէջ, իր շուրջը ունենալով իր կիներ, իր զաւակը Գրիգոր Էֆ. եւ միւս զաւակներն ու կրտսեր փեսան Սիմոն Էֆ. Քայսէրեան, որոնք մինչեւ վերջին վայրկեանը, օժանդակութեամբ Տօքթ. Սիմոնօֆի, Տօքթ. Գաբամաճիի, Տօքթ. Շէրպէթճեանի, Տօքթ. Ղաչատուրեանի եւ ուրիշ բժիշկաներու, իրենց ամէնէն ջերմագին խնամքներով չրջապատեցին հիւանդը:

Անտառակոյտ Միքայէլ Էֆ. Յակոբեան կարեւոր օժանդակութիւն մը ունեցած է Պոլսահայ բարեսիրական կրթական եւայլն հաստատութեանց հանդէպ, միշտ քաջալեր հանդիսանալով անոնց:

Իր առատաձեռն նպաստներէն զատ, զորս բարեյիշատակ հանգուցեալը ցոյց տուած է, իր հանրային դործունէութեան զխաւոր գիծերը հետեւեալները եղած են: Ազգային Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ատենապետած է 15 տարի անընդհատ: Բարոյական այս աջակցութենէն զատ, նիւթական նպաստներ ալ տուած է նոյն Հաստատութեան, որուն զխաւոր բարերարներէն մէկը հանդիսացած է: Երկար ատեն մասնակցած է Պատրիարքարանի Ժողովներուն, իբր ժողովական եւ իբր վարիչ, միշտ ազդեցիկ ձայն ունենալով: Շատ գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է Սովետոց Յանձնաժողովին մասնակցութեամբ: Իր եղբորը Յովհաննէս Էֆ. Յակոբեանի հետ սատարած է Սամաթիոյ Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ շինութեանը եւ 2500 օսկիի գումար մը նուիրած է: Իբր Սամաթիացի, Սամաթիոյ թաղային գործերը միշտ իր մասնաւոր խնամքներուն առակայ րրած է: Իբր բարեգործ անհատ, Միքայէլ Էֆ. Յակոբեան սովորութիւն ըրած էր, զանազան թաղերու ազգատիկ տղոց հագուստներ շինել եւ ազգատ րնտանիքներու նպաստներ բաշխել: Իր բարեգործութեանց շարքին մէջ յիշատակելի է Արմաշի վանքին 800 օսկիի պարտքը վճարելու Միքայէլ Էֆ. Յակոբեանի անհետացումը շատ նշարկելի պարագ մը կը թողու հայ բարերարներու շարքին մէջ, որ տակաւ ցանցառելու վրայ է: Կը լսուի թէ հանգուցեալը կտակ մը թողած է, որուն մէջ բարեսիրական հաստատութիւններու կարեւոր գումարներ սահմանուած են:

Ի վերջ իր հանրանուէր կենցաղին, հանգուցելոյն մարմինը կ'ամփոփուի Սամաթիոյ Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ բակը:

* * *

Յուզարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի տոյսը շաբաթ, Բերաի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Աւելն պատրաստութիւն տեսնուած էր բարեյիշատակ Հանգուցելոյն, արժանաւոր վերջին պատիւ մը ընելու համար:

Սմբագրութիւնս կը փութայ իր ջերմ ցաւակցութիւնները յայտնել այս կրկնապէս դառն կորուստին համար զոր ունեցան Այրի Տիկին Տիրուհի, Մ. Յակոբեան, Տեարք Գրիգոր եւ Յարութիւն Մ. Յակոբեան, Սրբորդ Իսկուհի Մ. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մհրան Յովակիմեան (Բարից), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գայսէրեան, Տեար Յովհաննէս Յակոբեան եւ րնտանիքը, ինչպէս եւ համայն Յակոբեան գերդաստանը: